

KÜLTÜREL DİPLOMASİ: KURAM VE PRATİKTEKİ ÇERÇEVESİ¹

Aslı Yağmurlu*

ÖZET

Kültürel diplomasi, kamu diplomasının bir alt başlığını oluşturmaktadır. Bir ülkenin yumuşak gücü o ülkenin siyasal değerleri, kültürü ve dış politikası tarafından belirlenmektedir. Kültür bu nedenle önemli bir öge olarak yer almaktadır. Kültürün tam olarak ne olduğuna dair kesin bir oydaşma olmamakla birlikte ulusal kültürün pek çok ögesinin diplomasi amaçlı kullanıldığı bilinmektedir. Kültürel diplomasi makalede devletin kendi itibarını arttırma ve ilişki kurma amacıyla dolaylı ve doğrudan kontrol ettiği kültürel etkinliklerin sunumu olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma kültürel diplomasının Dışişleri Bakanlıkları tarafından ne şekilde algılandığı sorusuna odaklanmış ve örneklem olarak seçilen Dışişleri Bakanlıkları internet sitelerinden sunulan metinleri içerik analizi yöntemiyle kategorize ederek sınıflandırma amacını gütmüştür. Kültürel diplomasının sınırları iki kaynaktan beslenmektedir. Birincisi alandaki akademik çalışmalar ve ikincisi kültürel diplomasının devlet örgütlenmesi içinde konunun sorumluluğunu üstlenmiş olan Dışişleri Bakanlıklarıdır. Fransa, Almanya, İtalya ve Türkiye Dışişleri Bakanlıklarının internet sitelerindeki kültürel diplomasi içeriklerine göre incelenerek kültürel diplomasi etkinliklerinin sınırları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. İnternet sitelerinden elde edilen veriler sonucunda sanat, eğitim ve profesyonel ilişkiler başlıkları kültürel diplomasının alt başlıkları olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, diplomasi, kültürel diplomasi, yumuşak güç, kamu diplomasisi

¹ Makalenin yazım sürecinde verdiği destek için Leiden Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Giles Scott-Smith'e teşekkür ederim.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID ID: 0000 0002 2046 5935
Makale Gönderim Tarihi:13.03.2019 - Makale Kabul Tarihi: 07.05.2019

CULTURAL DIPLOMACY: THEORETICAL AND PRACTICAL FRAMEWORK

ABSTRACT

Cultural diplomacy is considered as a part of public diplomacy and an element of soft power for nations. There are three pillars of soft power, political values, culture and foreign policy. In this article, cultural diplomacy is regarded as cultural artefacts which are promoted by the state authorities in order to raise its reputation and foster relationships internationally. Although there is no clear consensus about definition of culture, it is agreed widely that elements of national culture is used as tools for diplomacy. This study concentrated on how Foreign Ministries understand cultural diplomacy and to answer this research question their web sites are inquired with the content analysis method. There are two resources that contribute to cultural diplomacy. One is academicians who are studying in this topic and the second is the ministries of foreign affairs which takes the responsibility of the activity. In this review France, Germany, Italy and Turkey Ministries of Foreign Affairs official web pages are reviewed for cultural diplomacy activity. The data from internet sites' led the assesment of culture, education and professional relationships as subtitles of cultural diplomacy.

Key Words: Culture, diplomacy, cultural diplomacy, soft power, public diplomacy

GİRİŞ

Kültür, insan yaratılarının hepsini içeren ve insanların birlikte yaşamalarıyla ortaya koydukları, inanış ve davranışlarının tümünü içeren organik bir yapıdır. Bilinen tüm antropolojik araştırmalarda insanların tarihsel olarak her zaman bir arada yaşadıkları görülmektedir. Birlikte yaşam, dil, inanç, alet üretimi, gelenek, görenek gibi özgün yaşam pratikleri ortaya çıkartmaktadır. Tarihsel olarak farklı kültürlerle ilişkiler ticaretle başlamış, göçler, fetihler, savaşlar ile devam etmiştir.

İnsanlar birbirlerine dillerini, adetlerini, aletlerini göstermiş, farklı kültürlerden etkilenmiş farklı kültürleri etkilemişlerdir. Şu an dünyada en az etkiye uğramış Aborjin, Sentinel Adası, Yeni Gine, Surma Kabilesi de dâhil farklı bir kültürden hiç etkilenmemiş bir topluluk bulunmamaktadır. Bu durum insan topluluklarını ırksal temelli değil kültürel temelli olarak inceleme ve uluslar arasındaki farklılıkları kültür temelli olarak değerlendirmeye yol açmıştır. Ulus devletler tarihinde ilk kez bu mikro kültürleri ulusal düzeye çıkararak kapsayıcı bir nitelik haline getirmişlerdir. Kültürel diplomasi bir yanıyla kültürler arası etkileşime vurgu yaparken bir yanıyla da ulusların kendi içinde kabul gören kültürel öğelerini uluslararası camiaya bir norm olarak sunma çabasını içermektedir. Günümüz küresel dünya sistemi içinde kültürel öğelerin giderek birbirine benzediği kabul edilse de hala dil, din, gelenek, görenek gibi farklılıklar devam etmekte ve toplumlar bu farklılıkları kendi üstün ayrıcalıkları olarak uluslararası kamuoyuna sunma ihtiyacı duymaktadırlar.

Kültürel diplomasi kamu diplomasisinin ana damar çalışma alanlarından ve ülkelerin yumuşak güç kaynaklarından biridir. Kültürel diplomasi, sanat, bilim, eğitim, teknik gibi kültürel öğelerin ülkelerin itibarını arttırmak ve ortaklıklar kurmak amacıyla sunumu olarak tanımlanabilir. Tarihsel olarak geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Hediye verme ve alma en eski kültürel diplomasi örneği olarak kabul edilmektedir. İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in Sultan Murat'a 1590'da hediye ettiği içinde küçük bir org olan müzikli saat ile Başkan Obama'nın Kraliçe Elizabeth'e 2009 yılında hediye ettiği ipod birer kültürel diplomasi uygulamasıdır. Geleneksel hükümetler arası diplomasi uygulamaları dönüşmüştür. İletişim ve halkla ilişkiler disiplinlerinin ikna ve etkileşim bilgilerinin uluslararası ilişkiler içine dâhil olmasıyla kamu diplomasisi etkinlikleri ortaya çıkmıştır. Ülkeler uluslararası arenada diğer ülkelerin toplumlarını etkilemek ve siyasal, toplumsal politikalarına destek sağlamak istemektedirler.

Günümüz kültürel diplomasının başlangıcının dil eğitimi ve kültür enstitüleri olduğu ve daha seçkin bir grubu hedeflediği ifade edilebilir. Hem ulusal bilincin oluşması hem de sömürgeleşme ile başlayan dil eğitimleri giderek farklı başlıklara doğru genişlemiş ve çeşitlenmiştir. Kültürel diplomasi başlığında bu nedenle spor, kongre, burs, değişim programları, müzik, gastronomi, sinema veya insani yardım gibi birbirinden çok farklı öge yer almaktadır. Bunlar o toplumun uluslararası düzeyde göstermek istediği en güzel yönlerinin bir toplamıdır.

Makalede kültürel diplomasi kavramı, kültürel diplomasının iki ögesi olan kültür ve diplomasi kavramları ile tartışılacak ve kültürel diplomasının sınırları çizilmeye çalışılacaktır. Bunun için Fransa, Almanya, İtalya ve Türkiye Dışişleri Bakanlıklarının kültürel diplomasiyi nasıl ele aldıkları ortaya koyulacak ve konuyla ilgili akademik perspektif ile değerlendirilecektir.

1. KÜLTÜREL DİPLOMASİNİN ÇERÇEVESİ

Kültürel diplomasi kavramını açıklamak için kısaca kültür ve sonra da diplomasi kavramlarını ele almak faydalı olacaktır. Kültür, Latince cultura kelimesinden gelen ve tarlalara ve çiftlik hayvanlarına verilen bakım anlamında kullanılırken zaman içinde metaforik bir dönüşüm geçirerek, zekanın formasyonu, eğitimi anlamında 18. Yüzyıl itibarıyla kullanılmaya başlanmıştır (Cuche 2004: 15-16). Kültür çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Clifford Geertz, Clyde Kluckhohn'un 1944 tarihli *Mirror of Man* adlı eserinde yer alan kültür tanımlarını şu şekilde özetlemiştir; "1. Bir halkın yaşam biçiminin tamamı, 2. Bireyin kendi grubundan elde ettiği toplumsal kalıt, 3. Düşünme, hissetme ve inanma yolu, 4. Davranıştan bir soyutlama, 5. Antropolog açısından bir grup insanın gerçekte davranış biçimleri konusunda bir kuram, 6. Toplu halde öğrenme için bir depo, 7. Yeniden su yüzüne çıkan sorunlar karşısında bir ölçünleştirilmiş yönelimler seti, 8. Öğrenilmiş davranış, 9. Davranışın düzgüsel düzenlenişi için bir mekanizma, 10. Hem dış çevreye hem de diğer insanlara uyum sağlamak için bir teknikler seti, 11. Bir tarih çökeltisi" (Geertz 2010: 28-19).

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, kültür sözcüğünü, “1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü” şeklinde tanımlamaktadır*.

Bu noktada kısaca diplomasiyi tanımlamakta fayda bulunmaktadır. Harold Nicolson’a göre diplomasi, “müzakereler yoluyla uluslararası ilişkilerin yönetimi; bu ilişkilerin büyükelçiler ve elçiler tarafından ayarlanması ve yönetilmesi yöntemi; diplomatın iş veya sanatı”dır (Nicolson 1963: 15). Gönlübol, diplomasiyi “dış politika ya da uluslararası politikanın devlet yetkilileri arasında görüşmeler yapılarak yürütülmesi sürecinde bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerini doğrudan doğruya öteki devletlerin karar vericilerine iletmesi” olarak tanımlamıştır (Gönlübol 1993: 16). Nicolson, diplomasiğin işlevinin, “bağımsız devletler arasındaki ilişkilerin müzakereler aracılığıyla yürütülmesi” olduğunu ifade etmektedir (Nicolson 1963: 80). Diplomasi; iletişim, temsil ve müzakere etkinliklerini içermektedir. İletişim ile mesajların amaçlandığı şekilde alıcıya iletilmesi için doğru dil ve semboller kullanılarak yürütülen etkinliklerden bahsedilmektedir. Temsil, yani diplomatik temsil, devlet tarafından yetkilendirilmiş ve diplomatik iletişimi gerçekleştirmeye yetkili olan grup veya bireyi işaret etmektedir. Son olarak da müzakere, bir anlaşmaya ulaşmak için temsil gücü olan bireyler veya kurumlar arasında yürütülen tartışma ve konuşmalar demektir (Rofe 2016b: 22).

Günümüzde geleneksel diplomasi anlayışı terk edilmiş ve diplomasi devlet yetkililerinin arasındaki müzakereler süreci olmaktan öte bir anlama kavuşmuştur. Kamu veya başka bir deyişle kamuoyu diplomasisi bu genişlemenin

*http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b2a330ccf05a7.32133378 , erişim tarihi: 16.02.2019.

ürünüdür. Uluslararası politikalar günümüz küresel dünyasında sıradan vatandaşlar için soyut bir olgu değildir, bunlar aynı zamanda yerel düzeydeki yaşam pratikleri üzerinde etki yaratabilen olgulardır. Uluslar politika üretim süreçlerinde sadece kendi toplumlarında değil uluslararası toplum düzeyinde de meşruiyet arayışına girmişlerdir. Böylece sadece örgütlü yapılar değil sıradan vatandaşlar da uluslararası ilişkiler içinde etki yaratabilecek birimler olmuşlardır.

Kültürel diplomasi kamu diplomasisinin bir alt başlığı olarak ele alınmaktadır. ABD Kültürel Diplomasi Danışma Komitesi Raporu'nda kültürel diplomasi kamu diplomasisinin temeli olarak görülmüştür (US Department of State 2005: 1). Kamu diplomasi çok geniş bir uygulama alanını içerirken kültürel diplomasi onun bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Nicholas Cull kamu diplomasisi etkinliklerini beş başlıkta toplamıştır. Bunlar; araştırma ve incelemeyi içeren 'dinleme'; siyasal ve/veya ekonomik çıkarları korumaya yönelik 'savunma'; 'değişim diplomasisi'; 'uluslararası yayıncılık' ve son olarak 'kültürel diplomasi' (Cull 2009b: 10). Yani uluslararası kitle iletişim kuruluşlarını bilgilendirme bir kamu diplomasi faaliyeti olarak değerlendirilmekte ancak kültürel diplomasi içinde yer almamaktadır (Mark 2009: 11). Kültür, aynı zamanda yumuşak güç kaynaklarından biri olarak da tanımlanmaktadır. Kavramın yaratıcısı olan Joseph Nye, yumuşak gücün, siyasal değerler, kültür ve dış politikadan meydana geldiğini ifade etmektedir. Bu çerçevede ülkelerin yumuşak güçlerini ortaya koymayı amaçlayan 'Soft Power 30'[†] araştırması kültürü yumuşak gücün ortaya koyulabileceği altı bileşenden biri olarak değerlendirmektedir. Bir ulusun kültürü onun diğer toplumlara çekici gelmesini sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

Kültürel diplomasinin başlangıcı çok eski tarihlere dayanmaktadır. İnsan grupları tarihte her zaman farklı kültürlere sahip gruplarla iletişim ve etkileşim gerçekleştirmiştir. Kültürel diplomasi devletler tarafından gerçekleştirilen bir

[†] <https://softpower30.com/what-is-soft-power/>, erişim tarihi: 28.02.2019.

etkinlik olarak ele alınırsa hediye verme kültürel diplomasi açısından başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Scott-Smith 2016: 178). Kültürel diplomasinin başlangıcının milliyetçilik ile ilgili olduğu pek çok yazar tarafından ifade edilmektedir (Scott-Smith 2016, Paschalidis 2009). Ulus devletler kendi farklarını, gelişmişlik düzeylerini, itibarlarını kültürel diplomasi aracılığıyla ortaya koymaya çalışmışlardır. 17. ve 18. yüzyılda Fransız kültürü Avrupa coğrafyasında baskın rol oynamıştır. Sömürgeleşme sürecinde Batılı ülkeler kültürlerini tüm dünyaya yaymak için çaba göstermişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD kültürel diplomasi alanına girmiş ve Marshall Planı ile Avrupa ve Japonya'nın yeniden yapılandırılmasına girişmiştir. Soğuk Savaş yılları da kültürel diplomasi için önem taşımış iki kutuplu dünya düzeninde ABD ve SSCB'nin liderliğinde sergiler, radyo programları, öğrenci değişimleri, müzik gibi kültürel öğeler kullanılarak ülkeler yumuşak güçlerini dünyaya örnek göstermeye çalışmışlardır (Lee 2015: 354-355).

Bu iki kavramdan doğan kültürel diplomasi hakkında çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Temelde tanımlarda iki tür vurgu mevcuttur. Birinci grup tanımda kültürel diplomasinin ortaklık kurmak için değişime dayalı bir yönelimi olduğu vurgulamaktadır. ABD merkezli Kültürel Diplomasi Enstitüsü, kültürel diplomasiyi, "ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini sağlamak, ulusal çıkarları geliştirmek ve benzeri amaçlar için kültürün ya da kimliğin düşünceler, değerler, gelenekler ve diğer yönlerinin değişimine dayalı etkinlikler bütünü" olarak tanımlamıştır. Enstitü kültürel diplomasinin amacının, kültürel farklılık ve miraslara saygı ve farkındalık; küresel kültürler arası diyalog; adalet, eşitlik ve karşılıklı bağlılık; uluslararası insan haklarının korunması ve tüm bunların sonucu olarak küresel barış ve denge sağlamak olduğunu ifade etmektedir[‡]. Cummings, kültürel diplomasiyi, "karşılıklı anlayışı geliştirmek için fikirler, bilgiler, sanat ve kültürün diğer formlarının uluslar ve insanlar arasında değişimi" şeklinde

[‡] http://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_what-is-cultural-diplomacy, erişim tarihi: 5.02.2019.

tanımlanmaktadır (Cummings 2003: 1). Louis Belanger kültürel diplomasiyi “kültür, eğitim, bilim ve teknik ortaklıkları içeren dış politika faaliyetleri” şeklinde açıklamaktadır (Belanger 1999: 678). Jacquie L’Etang, kültürel diplomasi yabancı kamuların tanıma ve sempatisini kazanmak için duygusal bağlar kurmayı amaçlayan kafaları ve kalpleri kazanmaya yönelik uzun dönemli kampanyalar gerçekleştirmek şeklinde tanımlamaktadır. İnsanlar arasındaki doğrudan aracsız deneyimleri içeren değişim programları, yurtdışı sanat sergileri kültürel diplomasi örnekleridir (L’Etang 2009: 610). Bu tanımlardaki ortaklık kültürel diplomasinin temel amacının kültürel öğeler aracılığıyla ulusların birbirlerini tanımasını sağlamak ve bu sayede kurulabilecek işbirliği ve ortaklıklarla barışa katkı yaratabilmek olduğu şeklindedir.

İkinci grup tanımda ise kültürel diplomasinin ulusların kendi kültürel öğelerini bir iletişim kanalı olarak kullanarak kendilerini tanıtmalarına odaklanmaktadır. Almanya merkezli Kültürel Diplomasi Enstitüsü tarafından hazırlanan Kültürel Diplomasi Sözlüğü içinde terim, “ülkelerin kendi kültürel ve politik değerlerini dünyaya tanıtmaları” şeklinde tanımlanmaktadır (Chakraborty 2013: 30). Cull da benzer yönelimli tanımlar yapmıştır, kültürel diplomasi, “kültürel kaynaklar veya başarılarını dışarıda bilinir kılarak ve/veya yurtdışına kültür yayımını desteklemek yoluyla uluslararası çevreyi yönetme çalışması” (Cull 2009b: 19) şeklinde veya, “uluslararası alanı kültürel kaynaklarla ve kültürel değişimle kontrol etmek” olarak tanımlanmaktadır. Kültürel modellerin ihracı ile ülkenin politikalarının uyarlanması, onaylanması ve sempatik bulunması kültürel diplomasinin amaçları arasında yer alır” diyen yazar kültürün pek çok yönünün uluslararası alanda sunulabileceğini ifade etmektedir (Cull 2009a: 33). Zamorano kültürel diplomasinin “ulusal kimliğin resmi bileşenlerini oluşturan sanat, bilim ve diğer kültürel ifadelerin devlet müdahalesi ile oluşturulması” şeklinde tanımlamaktadır (Zamorano 2016: 169).

Bu iki grup tanım incelendiği zaman kültürel diplomasi tanımlarının daha çok amaçlara odaklandığını söylemek doğru olacaktır. Scott-Smith kültürel diplomasının sekiz amacı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; diğer uluslarla diyalog geliştirmek ve güven inşa etmek; kültürel ve siyasi tanımayı sağlamak; ekonomik çıkar sağlamak; ulusal kültürün imajını ve saygınlığını arttırmak; önyargıları ortadan kaldırmak; ulusal kültürle ilgili olumsuz görüşlerle mücadele etmek; ileride başka alanlarda gerçekleştirilebilecek ortaklıklar için zemin hazırlamak; belirli söylem, inanç veya ideolojilere dayalı bir dünya görüşü ortaya koymak şeklindedir (Scott-Smith 2016: 187). Bu amaçların yukarıda ifade edilen iki grup tanımı da kapsayıcı nitelikte olduğunu söylenebilir ancak kültürel diplomasının öncelikli olarak ulusların kendi kültürel öğelerini sunma çabalarını içerdiği ifade edilmelidir. Ancak bu yapılırken ideolojik ve ekonomik amaçların en azından örtük olması kültürel diplomasının temel kuralı olarak kabul edilmektedir. Gienow-Hecht ve Donfried kültürel diplomasi programlarının başarılı olması ve uluslararası ilişkiler içinde karşılıklı, uzun soluklu ve güçlü ilişkiler ortaya çıkarması için ortaya koyulan kültürel diplomasi etkinliğinin siyasi veya ekonomik amaç ile ilişkili olmaması gerektiğini ifade etmektedir (Gienow-Hecht ve Donfried 2010: 23).

Bu noktada şu soru sorulmalıdır, kültürel diplomasi hangi aktörler tarafından yapılmaktadır? Kültürel diplomasi kültürü içeren bir kavram olarak her tür kültürel alışverişin kültürel diplomasi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Öncelikle kültürel diplomasi bir ülkenin dış politika amaçlarına yönelik bir etkinlik olmalıdır. Bu yüzden devlet örgütü içinde ve devlet örgütü tarafından desteklenen inisiyatifler kültürel diplomasi etkinliği olarak kabul edilebilir. Kültürel diplomasi, “dış politika amaç veya diplomasisini desteklemek için devletin kültürünün yayımı” olarak tanımlandığında bir ülkenin kültürel hayatını dönüştürüp kullandığını söylemek uygun olacaktır (Mark 2010: 43). Clarke, daha geniş bir perspektifle kültürel diplomasi aktörlerini, siyasetçiler, kurum ve

kuruluşlar, kültür üreticileri ve son olarak da kültürel ürünle karşılaşan kişiler olarak sınıflandırmıştır (Clarke 2016: 154). Devlet içinde kültürel diplomasi geleneksel olarak öncelikle Dışişleri Bakanlıkları tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak günümüzde “insanların yabancı bir ülke veya onun resmî kurumları tarafından yapılan yayınların propaganda ile ilişkilendirileceği ve sunulan mesajların da beğenilmeyeceği” bu yüzden de sivil toplum ve özel sektör ile devlet kurumlarının ortaklıklarının çok daha etkin olacağı düşüncesi hâkimdir (Gienow-Hecht ve Donfried 2010: 23-25). Bu nedenle kültürel diplomasi olarak nitelendirilen pek çok etkinlik giderek daha çok oranda devlet destekli dernekler veya vakıflar aracılığıyla yürütülmeye başlanmıştır.

Peki kültürel diplomasi iki yönlü iletişime dayalı bir etkinlik midir yoksa tek yönlü bir iletişim etkinliğidir? Bu konuda yazında bir ortaklık bulunmamaktadır. Bazı yazarlar etkileşim, diyalog ve dinlemeye vurgu yapmaktadır. Zaharna da kültürel ve eğitsel değişim programlarının dinlemeye ve diyaloga dayandığı, böylece ilişki kurmaya yönelik olduğu görüşünü ortaya koymaktadır (Zaharna 2009: 92-93). Gienow-Hecht ve Donfried kültürel diplomasi programlarının başarılı olması kültürel diplomasiyi gerçekleştiren kurum ve alıcısı arasındaki diyalog ve değişimin etkileşime dayalı bir yapıda gerçekleşmesi şeklinde ifade etmektedirler (Gienow-Hecht ve Donfried 2010: 23). Ancak kültürel diplomasinin diyalog ve değişime ve sonuç olarak etkileşime dayalı olursa daha etkin olacağı düşüncesine katılmayanlar da bulunmaktadır. Fisher, kültürel diplomasinin kültürel öğelerin sunumunu içerdiği için daha çok tek yönlü iletişimi içeren bir şekilde değerlendirmektedir. Kültürel diplomasi bir ulusun hikâyesinin anlatımıdır ve bu nedenle de tek yönlüdür demektedir (Fisher 2009: 253). Kültürel diplomasinin bazı araçlarının örneğin bir fotoğraf sergisi açmak tek yönlü iletişime dayalı bir etkinlik olarak kabul edilirken iki ülke arasında öğrenci değişim programı gerçekleştirmek iki yönlü iletişime dayalı bir etkinlik olarak kabul edilebilir.

Son olarak da kültürel diplomasi kime yönelik olarak yapılmaktadır sorusunu cevaplamak uygun olacaktır. Halkla ilişkiler yazınında kamu olarak tanımlanan ve bir örgütün işlem ve eylemlerinden dolayı ya da doğrudan etkilenen ve davranışlarıyla da örgütü etkileyebilen kişi, grup ve örgütlere kamu denilmektedir. Kamu ögesi kitle iletişim yazının hedef kitle kavramından özellikle örgütü değiştirebilme ve kendiliğinden harekete geçebilme niteliğinden dolayı farklılık göstermektedir. Kamu diplomasi etkinliğinin kamuları elitler (örneğin sanatçılar), kitleler (örneğin Yunan toplumu) ve diaspora olarak ifade edilmektedir (Mark 2009: 32). Diaspora olarak o ülkenin kendi sınırları dışında bulunan ve arasında ırk birliği (örneğin Türki Cumhuriyetler), dil birliği (örneğin Gagavuzlar) veya vatandaşlık bağı (Almanya'da yaşayan Türkler) bulunan gruplar arasında özellikle ulusal gururu artırma amacıyla kullanılmaktadır.

2. KÜLTÜREL DİPLOMASİNİN SINIRLARI

Kültürel diplomasının genel çerçevesini ortaya koyduktan sonra kültürel diplomasının ne tür etkinliklerle gerçekleştirildiği ele alınacaktır. Kültürel diplomasi ile ilgili akademik yazın incelendiği zaman, kültürün pek çok farklı yönünün kamu diplomasi amaçlı kullanılmış olduğu tespit edilebilmektedir. Alanın genişliği açıkça akademik çalışmalarda da görülmektedir. Akademinin var olanı sistematize etme çabası sonucu kültürel diplomasının pek çok ülke örneğinin sunumu dışında çeşitli yönlerinin ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır. Eğitim başlığında, üniversite eğitimi (Yılmaz 2017); değişim programları (Mulcahy 1999, Cherbo 2009), Kültür Enstitüleri (Ekşi 2015, Memis 2009, Vaughan 2005, Zanardi 2016, Paschalidis 2009) dans (Wilcox 2017, Croft 2013), spor (Cha 2013, Rofe 2016a, Gautam ve Droogan 2018, Ndlovu 2010), sinema (Erickson 2012, Sigismondi 2009) bineal (Zaugg ve Nishimura 2015) dil eğitimi (Moutinho ve Filho 2015), müzik (Ismayilov 2012), fotoğraf (Kennedy 2003), arkeoloji (Luke ve Kersel 2013), diziler (Rousselin 2013), internet (Grincheva 2013) ve kamu diplomasisi etkinliğini

gerçekleştiren kurum (Yıldırım 2015) kültürel diplomasi başlığında ele alınan öncelikli konular olarak tespit edilmiştir.

Kültürel diplomasi kuramsal olmanın ötesinde pratik bir alandır. Kültürel diplomasi etkinliklerinin kamu yönetimindeki esas sahibi Dışişleri Bakanlıklarıdır. Dışişleri Bakanlığı bir ülkenin misyonlar aracılığıyla uluslararası ilişkilerini yürütür, devletin dış politikasını yürütmekle görevli olan kurumdur ve kültürel diplomasi de görevleri arasında yer almaktadır. Kültürel diplomasi en önemli örneği sayılan British Council, Goethe Enstitüsü gibi kuruluşlar ülkelerinin Dışişleri Bakanlıklarının ilgili kuruluşlarıdır. Kültürel diplomasi araçlarını ortaya koymak için öncelikle Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları internet sitelerinin İngilizce içerikleri incelenmiştir. İnternet uygulamaları ülkelere hem kamu diplomasi hem de kültürel diplomasi açısından önemli bir açılım yaratmıştır. İnternet siteleri ve sosyal medya hesapları ülkelerin kendilerini ve etkinliklerini sunmak için kullanılmaktadır. Ses, görüntü, metin gibi çok farklı içerikler internet uygulamalarıyla sunulabilmektedir. Bu sunum neredeyse maliyetsizdir ve yine neredeyse tüm dünyaya ulaşma imkânı sunmaktadır. Bu sebeple internet mecrasından gerçekleştirdikleri öz sunum ve vurgulanan etkinlikler kültürel diplomasiyi ne şekilde ortaya koydukları konusunda bilgi vericidir. Makalede öncelikle ülkelerin ortaya koydukları kültürel diplomasi etkinlikleri incelenecek ve bundan sonra da kültürel diplomasi etkinlikleri sınıflandırılacaktır.

3. DIŞİŞLERİ BAKANLIKLARININ KÜLTÜREL DİPLOMASİ ALGISI

Araştırma sorusu dışişleri bakanlıklarının kültürel diplomasiyi nasıl algıladıklarıdır. Bunu yapmak için çeşitli ülkelerin dışişleri bakanlıkları örneklem olarak seçilmiş ve internet siteleri üzerinden yapmış oldukları paylaşımlar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye Dışişleri Bakanlıklarının İngilizce internet siteleri örneklem olarak alınarak içerik analizi yöntemi ile 13-14 Şubat 2019 tarihlerinde incelenmiş ve bu sitelerde Kültürel

Diplomasi içeriklerinin dökümü yapılmıştır. Örneklem seçilirken kültürel diplomasi alanında önemli bir etki alanına sahip olan ülkeler seçilmiş ve uluslararası kamuoyuna ulaşmak için en yaygın olarak kullanılan İngilizce dilindeki versiyon üzerinde değerlendirilme yapılmıştır. İçerik analizi yöntemi internet sitelerinde sunulan metinlerin sistematik incelenmesi için uygun bir yoldur. İncelemede her ülkenin internet sitesinden paylaştığı kültürel diplomasi içeriği kategorize edilmiş ve çıkan başlıklar sıklık düzeylerine göre değerlendirilerek ortaya koyulmuştur. Buna göre aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

Almanya Dışişleri Bakanlığı internet sitesinde^s yapılan incelemede Kültür ve İletişim Genel Müdürlüğü kültürel diplomasi ile ilişkilendirilmiştir. Alman kültürel ilişkiler ve eğitim politikası, medya ilişkileri politikası ve halkla ilişkiler faaliyetlerini yürütmekle görevlidir. Özellikle halkla ilişkiler başlığının Genel Müdürlük içinde açıkça ifade ediliyor olması kuramsal olarak kamu diplomasisi ve kültürel diplomasinin halkla ilişkilerle olan yakın ilişkisinin pratikte de görünür olması açısından önemlidir. Kültürel İlişkiler ve Eğitim Politikası içinde bakanlık Alman Dili, Alman Okulları, Kültür Gönüllüleri Programı, Bilim, Araştırma Ve Üniversiteler, Kültür Varlıklarını Koruma, Kültür Programları Ve Dinlerin Barış İçin Sorumlulukları başlıklarını açmıştır. Bu faaliyetleri yerine getirmek için Bakanlık ve Misyonlar dışında Goethe Enstitüsü, Alman Akademik Değişim Hizmeti (DAAD), Alexander von Humboldt Vakfı, Kültürel İlişkiler Enstitüsü (ifa), Deutsche Welle, Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Merkezi Alman Okulları Teşkilatı (ZfA) sayılmaktadır. Almanya'nın kamu diplomasisi üzerine yazmış olduğu makalede Zöllner (2009), Alman kamu diplomasisinin aktörleri olarak, Dışişleri Bakanlığı, uluslararası yayıncılık (Deutsche Welle), kültür enstitüleri (Goethe Instut) ve akademik değişim programları (Alman akademik Değişim Hizmeti DAAD) ve diğer etkinlikler diye bir sınıflandırma yapmıştır.

^s <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aamt/auswdienst/abteilungen/-/232026>, erişim tarihi: 20.02.2019.

Neredeyse tüm listenin kültürel diplomasi içeriğinden oluşması ve devlet destekli etkinlikler olması dikkat çekicidir. Zöllner, Dışişleri Bakanlığının yaklaşımının Habermas'ın diyaloga yönelik iletişimsel eylemi değil amaç odaklı stratejik iletişime benzer bir nitelik taşıdığını vurgulamaktadır (Zöllner 2009: 263).

Fransa Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki Küreselleşme, Kültür, Eğitim ve Uluslararası Gelişme Genel Müdürlüğü kültürel diplomasiden sorumlu birim olarak gözükmektedir. Kültürel diplomasi internet sitesinde tanınmış bir başlık olarak yer almaktadır**. Alliance Française, Fransız Kültür Merkezi, Fransız Eğitim Ajansı (AEFE), Campus France, Medias Monde (France 24 Televizyonu, Fransa Uluslararası Radyosu (RFI), Monte Carlo Douliya Arapça Kanalı'nın dahil olduğu devlet radyo televizyon yayınları kültürel diplomasi başlığında atıf yapılan kuruluşlar olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte, internet, kültürel değişim, kültür ve yaratıcı endüstriler, Fransız medyasını uluslararası düzeyde ön plana çıkartmak, medya ve yayıncılık, kitap, sinema, görsel sanatlar, müzik ve performans sanatları gibi öge ve eylemlerle Fransız kültürünün etkisini arttırmak ve kültürel çeşitliliği ortaya koymak kültürel diplomasi başlığında vurgulanmaktadır.

Bu kapsamda değerlendirilen bir diğer ülke İtalya olmuş ve İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı internet sitesi incelenmiştir**. Bakanlık Dış Politika başlığında Kültürel diplomasi alt başlığı açmış ve bu başlığın içinde de Kültürel İşbirliği, İtalyan Kültür Enstitüleri İtalyan Arkeoloji, Antropoloji ve Etnoloji Temsilcilikleri, İtalyancanın Tanıtımı, İtalyan Okulları, Üniversiteler, Gençlik Değişim Programları alt başlıklarına yer vermiştir. Dışişleri Bakanlığı İtalyan Kültür Enstitüleri aracılığıyla İtalyan kültürünü yaymayı amaçladığını ifade etmektedir. Tiyatro, sergi ve konserler, dil kursları, İtalyan edebiyatının çeviri

** <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/cultural-diplomacy/the-fields-of-action-for-cultural-diplomacy/>, erişim tarihi: 20.02.2019.

** https://www.esteri.it/mae/en/politica_estera/cultura. Cultural diplomacy, erişim tarihi: 20.02.2019.

işleri, yabancı öğrencilere burslar Kültür Enstitülerinin görevlerinin en önemlileri olarak internet sitesinde vurgulanmaktadır. Kültürel İşbirliği içinde çeşitli ülkelerle yapılmış protokoller yer almaktadır. Türkiye İtalya arasında imzalanan 6.12.2006 tarihli, 2006-2009 yıllarını kapsayan Kültürel İşbirliği Protokolü de burada yer almaktadır. Bu protokole göre İtalya ile Türkiye arasında; İlk ve Orta Eğitim; Okul Eğitim Malzemesi; Ömürboyu Eğitim Ortak Eylem Programı; Yüksek Eğitim; Üniversiteler Arası İşbirliği; Burslar; Diploma Denkliği; Yayıncılık ve Kütüphane; Kitap Fuarı; Arşiv; Kültürel Etkinlik; Sinema; Tiyatro; Müzik, Opera, Bale, Modern Dans; Folklor; Kültür Günü veya Haftası; Sergi; Gastronomi Kültürü; Arkeoloji, Müzecilik ve Kültürel Miras; Kültür Enstitüleri; Spor; Kitle İletişim; Burs başlıkları bu protokol içinde yer almıştır ve kültürel diplomasının sınırlarının çizilmesi açısından da ışık tutucu bir metin olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da incelenmiştir^{##}. Bakanlık yapısı içinde Bakan Yardımcısına bağlı olarak Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İşler Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Bakanlığın internet sitesinin İngilizce versiyonu değerlendirmede tutarlılık olması açısından ele alınmıştır. Bakanlık internet sitesinde dış politika başlığında Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri başlığı yer almaktadır. Kültür İşleri başlığı içinde; Yurtdışında Düzenlenen Kültürel Etkinlikler; İkili ve Çoklu Kültürel İlişkiler; Yurtdışındaki Türk Kültür Varlığının Korunması; Kültür Varlığının Yasadışı Çıkarılmasının Engellenmesi; Yurtdışı Sergiler, Suna Çokgür Ilıcak Sergi Salonunda Düzenlenen Sergiler başlıkları yer almaktadır. Kültürel etkinlikler ile misyonların düzenlemekte olduğu kültürel etkinlikler ifade edilmektedir. 2018 yılında yurtdışındaki misyonlarda Türk Kültür Günü/Haftası veya sinema, dans, sanat, konser, konferans gibi toplam 137 kültür ve sanat etkinliği gerçekleştirilmiştir. İkili ve Çoklu Kültürel İlişkiler başlığında alt başlık olarak kültürel ortaklık anlaşmaları imzalanan ülkelerin listesi verilmiştir.

^{##} <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?57a66466-ce7f-4a60-9587-eb1ff64b06cb>, erişim tarihi: 25.02.2019.

Bir diğerk alt başlık 2007 yılında bir kamu vakfı şeklinde kurulmuş olan Yunus Emre Vakfı ve 2009'da kurulmuş olan Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, Türkoloji Bölümleri ve Türkçe öğretimine dair içeriklerin paylaşımı şeklindedir. Burada, "yurtdışında protokollerle kurulmuş Türkoloji Bölümleri ve Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe kursları, malzeme yardımı, okutman görevlendirilmesi şeklinde desteklenmektedir" denilmektedir. Bir diğerk alt başlıkta, Türkiye Burslarından bahsedilmiş ve ilgili internet sitesi bağlantısı yer verilmiştir. Avrupa Konseyi, TÜRKSOY ve İslam İşbirliği Teşkilatı ile ilişkiler de kısa başlıklar olarak ikili ve çoklu kültürel ilişkiler altında yer almıştır. Yurtdışında düzenlenen sergilerin liste halinde paylaşılması dışında diğerk alt başlıkların içindeki bilgiler son derece sınırlı düzeydedir.

Bakanlıkların paylaştığı bilgiler ışığında tek başına Dışışleri bakanlıkları ve/veya farklı devlet kuruluşları ile birlikte yürütölen kültürel etkinlikler bakanlıklar tarafından oldukça benzer içeriklerle tanımlanmaktadır. Dış politika içinde kültür önemli bir aktör olarak yer almış ve bir sorumluluk alanı olarak Dışışleri Bakanlıklarının örgüt yapıları içinde tanımlanmıştır. Kültürel diplomasi içinde yer olan başlıklar açısından bir ortaklık kurmak mümkündür. Burada sayılan dört ülke kültürel diplomasi içinde şu uygulamaları kültürel diplomasi olarak değerlendirmektedir:

1. Misyonların düzenlediğı kültürel etkinlikler
2. Kültür Enstitüleri
3. Dil okulları
4. Yabancı ülkelerdeki okullar
5. Değışim programları
6. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Enstitüleri
7. İşbirliği Programları
8. Yabancı ülkelere yayın yapan radyo ve televizyonlar
9. Ülkeler arasında imzalanmış ikili ve çoklu protokoller

Ancak bu içeriğin sistematik bir şekilde sunulmadığı tespit edilmiştir. Bakanlıkların kültürel diplomasi etkinlikleri incelendiği zaman bazen kuruluşlardan bahsettiği (Yunus Emre Enstitüsü, dış misyonlar gibi), bazen iletişim araçlarından bahsettiği (Radyo, televizyon gibi), bazen kültürel etkinliklere vurgu yaptığı (Sergiler gibi) görülmektedir. Bazen de ulaşılmak istenen amaç bir etkinlik olarak ifade edilmektedir, örneğin diyalog kurmak gibi. Grinceva 2010 tarihli makalesinde kültürel diplomasinin alt başlıklarını eğitsel, profesyonel ve sanat içeren etkinlikler olarak sınıflandırmıştır. Makalede onun sınıflandırmasına bağlı kalarak ve Dışişleri Bakanlıklarının kendi ifadelerinden elde edilen bilgiler ışığında kültürel diplomasinin sınırlarını ortaya koymaya çalışacaktır. Buna göre kültürel diplomasi üç başlıkta ele alınabilir:

3.1. Kültürel Diplomasi Olarak Sanat

Sanat tüm Dışişleri Bakanlıklarında kültürel diplomasi başlığında vurgulanan bir öge olmuştur. Grinceva, sanat diplomasisinin yabancı kültürel değer ve inançlara yönelik karşılıklı anlayış, kabul ve saygı geliştirmek için; görsel ve performans sanat organizasyonlarının, bireysel sanatçıların ve sanat profesyonellerinin (küratörler ve sanat yöneticileri) değişimine yönelik uluslararası programlara odaklandığını ifade etmektedir. Sanat diplomasi olarak sayılan sanat dalların temel olarak yüksek sanatı içeren müzik, tiyatro, resim, fotoğraf, enstalasyon ve seramik gibi formları içerdiği ortaya koyulmaktadır (Grinceva 2010: 171). Bakanlıklar öncelikle misyonlarda gerçekleştirdikleri kültür ve sanat etkinliklerini paylaşmaktadırlar. Edebiyat, sinema, müzik, dans, resim, tiyatro gibi başlıklarda etkinlikler düzenlenmektedir. Konferanslar, sergiler ve uygulama atölyeleri gibi etkinliklere ev sahibi olmaktadır. Yüksek kültüre özgü içerikler dışında popüler kültür öğeleri de bu tür etkinliklerde yer almaktadır. Örneğin Türk mutfağının tanıtılması böyle bir içeriktedir. Brown makalesinde Soğuk Savaş sonrası ABD'nin sanat diplomasisini göz ardı ettiğini ve tamamen özel sektörün ellerine bıraktığını ancak bunun son derece yanlış bir yaklaşım olduğunu çünkü sanatsal etkinliklerin

bir ülkenin imajını yükseltmenin belki de en düşük maliyetli etkinliklerinden biri olduğunu söylemektedir (Brown 2009: 59). İncelenen ülkeler sanat diplomasisi alanında sürekli etkinlikler gerçekleştirdiklerini internet sitelerinden paylaşmaktadırlar. Misyonlar ve yurt dışındaki sanatsal etkinliklerden başka ülke içinde Bakanlıkların kendi sanat koleksiyonları veya sergi salonlarından bahsedilmekte ve içerikle ilgili güncel bilgiler paylaşılmaktadır.

3.2. Kültürel Diplomasi Olarak Eğitim

Kültürel diplomasi başlığı altındaki ikinci grup eğitsel içerikteki etkinliklerdir. Burslar, öğrenci değişim programları, kültür enstitüleri, yurt dışı dil okulları, yurt dışında bulunan okullar, kütüphaneler bu başlıkta ele alınabilecek uygulamaları oluşturmaktadır. Hem ilgili yazında hem de Bakanlıkların paylaşımlarına bakıldığında bu başlığın en geniş alanı oluşturduğu söylenebilir.

Her ne kadar Nicholas J. Cull değişim programlarını kültürel diplomasinin değil, kamu diplomasisinin bir alt bileşeni olarak değerlendirmiş olsa da (Cull 2008, 2009) değişim programlarını kültürel diplomasi içinde ele alan pek çok yazar bulunmaktadır (Kim 2016, Sevin 2010, Mulcahy 1999). Bakanlıkların paylaşımları da bu yönde olmuştur. Değişim programları ve burslar tüm Bakanlıkların internet sitelerinde yer almaktadır. Değişim programları katılımcıların ileride ülke için bir müttefik olabileceği düşüncesiyle ortaya çıkmıştır (Scott-Smith 2009a: 55). Değişim diplomasisi, çalışma veya kültürel etkileşim için belirli bir süre zarfında kendi vatandaşlarını dışarıya göndermesi ve karşılığında yabancı vatandaşları kabul etmesi etkinliğinin yönetimidir. Bu etkinlikler başta benim öğrencim yurtdışına gitsin ve ülkem ne kadar iyi olduğunu anlatsın ve yurtdışından öğrenci gelsin ve ülkem ne kadar iyi olduğunu anlatsın gibi amaçla başlamışken sonuçta geldiği noktada iki tarafında öğrenme deneyimleri ile karşılıklı yarar kazandığı bir etkinlik olarak kabul edilmektedir (Cull 2009: 20). Değişim programlarının tarihine bakıldığı zaman, 1905 yılında okul öğretmenlerinin değişimini içeren, değişim antlaşmalarının Fransa-İngiltere ve Fransa-Prusya arasında imzalandığı

görülmektedir. Bu öğretmenler hem gittikleri ülkedeki okulda kendi dillerini öğretmekle hem de o ülkenin dilini öğrenmekle görevlendirilmişlerdir. (Haigh 1974: 31). İlk kez değişim programlarını düzenlemek üzere bir birim, 1920 yılında, Almanya Dışişleri Bakanlığı içinde Almancılık ve Kültürel İlişkiler adıyla oluşturulmuştur (Haigh 1974: 33). Almanya'da 1925'de Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAA) üniversite öğrenci ve öğretim üyelerinin değişimi için, 1929 yılında lise öğrencilerinin değişimi için bir örgütlenme oluşturulmuştur. Cull makalesinde 1945-1988 tarihleri arasında Fransa ve Almanya arasında gerçekleşen değişim programlarının, iki ülke arasında yüzyıllara dayalı düşmanlığı ortadan kaldırmayı amaçladığını ifade etmiştir. 1997 yılına kadar yüzde yetmişi lise öğrencisi olmak üzere beş milyon kişi bu programlar aracılığıyla öteki ülkeye gitmiştir. 1988 yılında iki ülke arasında gerçekleşen yeni anlaşmalarla üniversite öğrencilerinin değişimi ve ortak programların açılması, ortak televizyon kanalı (ARTE), Adenauer-de Gaulle ödülü gibi kültürel diplomasi etkinlikleri üretilmiş ve uluslar arasında güven ve iş birliği için zemin oluşturulmuştur (Cull 2008: 40-42). Eğitim alanındaki değişim programlarının özellikle seçkinlere yönelik olduğu kabul edilmektedir (Scott-Smith 2009b: 345, Kim 2010: 137). Bunun kanıtı olarak da Fulbright programı katılımcıları arasından 39 Nobel ödüllü bilim insanı çıkması gösterilmektedir, bu katılımcıların kendi ülkelerinde kültür elçisi olarak işlev görmesi arzu edilmektedir (Sevin 2010: 583).

Dil eğitimi kültürel diplomasi çalışmalarında çok önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim ve dil tanışıklık, ortaklık ve sempati yaratmaya yönelik ortak bir zemin oluşturmak için kamu diplomasisi çerçevesinde kullanılmıştır (Sancar 2012: 170). Dil eğitimi yabancı ülkelerdeki okulları ve dil eğitimi veren kurumları içermektedir. Anthony Haig, "kültürel diplomasinin temeli düşüncedir, düşünce biçimi, düşüncenin ifadesi, düşüncenin iletişimi, düşüncenin yayılmasıdır" demektedir (Haigh 1974: 29). O yüzden de dil ve bir ulusun dilinin yayılması büyük önem taşımaktadır ve pek çok çalışmada kamu diplomasisi etkinliği

açısından önerilmektedir (Özkan 2015: 25). 18. yüzyıla kadar diplomasinin dili Latinceydi, örneğin Vestfalya Anlaşması (1648) Latince olarak çalışılmış ve imzalanmıştır. 18. Yüzyılda ise Fransızca Avrupa saraylarının en yaygın dili haline gelmiş ve diplomatik dil olarak kabul edilmiştir, örneğin 1815 Viyana Kongresi'nde Fransızca olarak görüşmeler yapıp yazılmıştır (Nicholson 1963: 223-224). İki yüzyıllık Fransızcanın hakimiyetinin ardından ilk kez 1919'da İngilizce Fransızcanın yanı sıra diplomaside kabul gören bir dil haline gelmiştir (Haigh 1974: 33). Dünyada ilk kez Fransızlar, başka bir ülkede Fransızca eğitim yapan bir okul açmıştır. Bu okul Galatasaray Lisesidir ve 1868 yılında açılmıştır (Haigh 1974: 29). 1883 yılında Alliance Francaise bir grup hayırsever tarafından sömürgeler ve yurtdışında Fransızca dilini öğretmek için açılmıştır. 1900 yılında ilk kez Dışişleri Bakanlığı içinde yabancı ülkelerdeki okulların yayılması için çalışan bir birim oluşturulmuştur (Haigh 1974: 30).

Kültür Enstitüleri yine eğitim başlığında yer almaktadır. Fransız Enstitüsü 1907, 1926'da İtalya Kültür Enstitüsü 1926, Goethe Enstitüsü 1930 yılında kurulmuştur. Yunus Emre Enstitüsü ise 2009 yılında kurulmuştur (Haigh 1974: 33, 35). Yunus Emre Enstitüsü ise 2009 yılında kurulmuştur. Fransız Enstitüsü 229 merkezle, Goethe Enstitüsü 159 merkezle, İtalyan Kültür Enstitüsü 92 merkezle, Yunus Emre Enstitüsü ise 56 merkezle dünyanın farklı ülkelerinde örgütlenmiş bulunmaktadır. Kültür Enstitülerinin temelde üç işlevi bulunmaktadır. Birincisi bu enstitüler dil eğitim merkezleridir. Öğrenciler için bir dil okulu olarak hizmet vermektedirler, öğretmenler için bir formasyon eğitimi vermektedirler ve bunlar dil düzeyi sertifikası için eğitim ve sınav yapmaktadırlar (örn. İngilizce için IELTS, Fransızca için DALF, İtalyanca için CILS gibi). İkincisi bu enstitüler ulusal kültür, kültür mirası, değerler ve gelenekler gibi öğeleri sunmak için konser, sergi, toplantı, film gösterimi gibi etkinlikler düzenlemektedirler. Üçüncü olarak kendi ülkeleri için beyin göçü sağlamaya çalışmaktadırlar. Bunu eğitim, burs ve bilimsel olanakları sunarak gerçekleştirmektedirler. Son olarak da bu enstitüler ulusal inanç ve

düşünceleri yayma işlevi görmektedirler. Örneğin İtalya Rönesans değerlerinin Batı toplumları için önemini vurgulamaktadır (Fürjesz 2013: 5-6).

3.3. Kültürel Diplomasi Olarak Profesyonel İlişkiler

Üçüncü grup profesyonel etkinlikler olarak değerlendirilmektedir. Buradaki profesyonel sözcüğü konusunda uzman olarak kullanılmaktadır. Bunlar eğitim ve sanat dışında kalan etkinlikler olarak tanımlanabilir. Bakanlıklar kültürel diplomasi olarak eğitim ve sanata odaklanmış ve diğer etkinliklere çok az yer vermişlerdir. Oysa kültür sadece sanat veya eğitim değil, düşünceler, değerler gibi ulusal kimliği oluşturan pek çok ögeyi içermektedir. İş birliği ve teknik yardım, profesyonellerin değişimine yönelik programlar ve uluslararası fuarlar, uluslararası sportif etkinlikler veya bilimsel etkinlikler de bu başlıkta değerlendirilebilir. Dünya Fuarı veya Expo kültürel diplomasi açısından vurgulanan bir etkinliktir. İlk defa 1851 yılında Londra'da gerçekleştirilen Expo, beş yılda bir, belirli bir tema çevresinde teknoloji, kültür, inovasyon gibi başlıklarda hem evsahibi ülke için hem de katılımcılar açısından önemli kültürel diplomasi fırsatları sunmaktadır. En son 2015 Milano'da "Dünyayı Doyurmak ve Hayat için Enerji" temasıyla gerçekleşmiştir. Bir sonraki Expo 2020 yılında Dubai'de gerçekleşecektir. Nicholas Cull'un ifade ettiği gibi Expo öz sunum için inanılmaz bir fırsat yaratma imkânı sunmaktadır (Cull 2012). Profesyonel ilişkiler başlığında tespit edilebilen paylaşımlar, İtalyan Arkeoloji, Antropoloji ve Etnoloji Temsilcilikleri veya Alman Arkeoloji Enstitüsü hakkında olan ve bu alanların uzmanları arasında bilgi alışverişi ve ortak projeleri destekleyen etkinliklere dairdir. Arkeoloji, restorasyon, koruma gibi alanlardaki bilgilerini uluslararası düzeyde paylaşmaya ve ortaklıklar kurmaya yönelik olarak bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği internet sitelerinde yer almaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında, bakanlıklar, kültürel diplomasiyi bir dış politika unsuru olarak değerlendirmektedirler. Kültür kalpleri ve kafaları fethetmek için bir öge olarak algılanmaktadır. Bakanlıkların temel eğiliminin kendi toplumlarındaki üst

kültüre ait öğeleri tanıtmak yönünde olduğu söylenebilir. Bununla beraber bakanlıklar bu etkinliklerin diyalog ve değişim için bir temel oluşturacağını ve ülkeler arasındaki işbirliğini de arttırıcı işlev göstereceğini ifade etmektedirler. Genel olarak kültürel diplomasının iki ögesinin, sanat ve eğitimin vurgulandığı görülmektedir. Sanat olarak yüksek sanatın vurgulandığı açıkça görülmektedir. Eğitim başlığında ise dil, eğitim ve burslar başlıca öğeleri oluşturmaktadır. Bakanlıklar ilk olarak ülkelerin ulusal dillerinin yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yürütmektedirler. Bununla bağlantılı olarak yurt dışındaki ilk ve orta eğitim kurumları, kültür enstitüleri, dil kursları, eğitim materyalleri ve seviye tespit sınavları üstlenilen faaliyetler arasında yer almaktadır. Yine eğitim başlığında üniversitelerle kurulan işbirlikleri, burslar, değişim programları kültürel diplomasi başlığında vurgulanmaktadır. Profesyonel ilişkiler, sanat ve eğitim dışında kalan bilim, spor gibi alanlardaki temaslar ve işbirlikleri nedense kültür olarak değerlendirilmemiş ve bakanlıkların kültürel diplomasi bakışının içinde yer almamıştır.

SONUÇ

Makalede kültürel diplomasi tartışılmıştır. Konun genişliği göz önüne alındığında kültürel diplomasının sadece devlet kaynaklı uygulaması olarak Dışişleri Bakanlıklarının bakış açıları çerçevesinde kültürel diplomasının uygulamaları ele alınmış ve bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Kültürel diplomasi kavramı birbiriyle çelişen iki öğeden oluşmaktadır. Kavram bir yandan uzlaşma, diyalog, ittifak gibi vurguları içerirken diğer yanıla hegemonya, dayatma içermektedir. Ülkeler kültürel diplomasi etkinliği gerçekleştirdiklerinde kendi idealize ettikleri kültürel öğelerinin bir kısmını paylaşarak, küresel bir etki yapmayı beklemektedirler. Değerlendirme yapılan dört ülke neredeyse çok benzer içeriklerde kültürel diplomasiyi tanımlamış ve benzer yapılanmalarla kültürel diplomasi etkinliklerini gerçekleştirmektedir. Açıkça görülmektedir ki sunulan kültürel öğeler dil veya gastronomi dışında oldukça küresel nitelik taşımaktadır.

Sunulan değerlerin insan hakları ve demokrasi idealine ters düşmemesi gerektiği neredeyse tüm yazının ortak kabulünü oluşturmaktadır. Buna göre Hindistan kast sistemini bir değer olarak küresel alana sunamazken yoga itibar getirici bir öge olarak sunabilmektedir.

Kültürel diplomasi yazınında vurgulanmayan önemli bir nokta bir ülkenin kültürel değerlerinin kabul görebilmesi için o ülkenin uluslararası düzeyde başarılı bir model olarak öne çıkmasının gerekliliğidir. Bu noktada Japonya örneği akla gelmektedir. 1980'li yıllarda Japonya yönetim sistemi ile ilgili geleneksel Amerikan modeline bir alternatif oluşturunca Japon kültürü Japon mucizesi olarak ele alınıp bir model olarak saygın bir yer elde etmiştir. Buradaki önemli nokta ekonomik başarıdır. Kültürel öğeler ekonomik başarının itici gücü olarak değerlendirilince uluslararası düzeyde anlamlı olarak tanımlanmıştır.

Kültürel diplomasi etkinlikleri incelenen dört ülkeden üçü, Almanya, Fransa ve İtalya kültürel diplomasi faaliyetlerine sömürgecilik döneminde başlamış ve günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Fransa'nın kültürel diplomasiyi icat eden ülke olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Öte tarafta Türkiye bu etkinliğe sistematik olarak 2000'li yıllarda dahil olmuştur. Bu dönem Türkiye'nin gelişen bir ekonomi ve model olarak kendini dünyaya tanıtmaya amacıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Çin örneği de çok benzer bir şekilde ilerlemiştir. Çin kültürünün Konfüçyüs Enstitüsü gibi, Olimpiyatlara ev sahibi olmak gibi kültürel diplomasi araçlarıyla sunumu Çin'in kendi ekonomik gücüne ek olarak kültürel gücünün altının çizilmesiyle 'saygın' ülkeler topluluğuna üye olabilme arzusunun sonucudur. Sonuç olarak kültürel diplomasi başarılı olabilmesi için o toplumun ekonomik olarak başarılı, müreffeh, demokrasi ve insan haklarına saygılı, vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini koruyan bir nitelik içermesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Belanger L (1999) Redefining Cultural Diplomacy: Cultural Security and Foreign Policy in Canada, *Political Psychology*, 20 (4), 677-699.
- Brown, J (2009) Arts Diplomacy: The Neglected Aspect of Cultural Diplomacy Routledge Nancy Snow, Philip M. Taylor (Eds) *Handbook of Public Diplomacy*, Routledge, NY, 57-62.
- Cha V (2013) The Asian Games and Diplomacy in Asia: Korea–China–Russia, *The International Journal of the History of Sport*, 30:10, 1176-1187.
- Chakraborty K (2013)(Ed.) *Cultural Diplomacy Dictionary*, Center for Cultural Diplomacy Publications, California.
- Cherbo J M (2009) An Initiative to Facilitate International Cultural Exchanges: The RCCE Project, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 39(4), 285-289.
- Christina L and Morag K (2013) *US Cultural Diplomacy and Archaeology: Soft Power, Hard Heritage*, Routledge, NY.
- Clarke D (2016) Theorising the Role of Cultural Products in Cultural Diplomacy from a Cultural Studies Perspective, *International Journal of Cultural Policy*, 22(2), 147-163.
- Claude Z (2016) China's Soft Power with Chinese Characteristics: The Cases of Confucius Institutes and Chinese Naval Diplomacy, *Journal of Political Power*, 9(3), 431-447.
- Croft, C (2013). Dance Returns to American Cultural Diplomacy: The U.S. State Department's 2003 Dance Residency Program and Its After Effects. *Dance Research Journal*, 45(1), 23-39.
- Cuche D (2004) *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Cull J (2012) The Legacy of the Shanghai Expo and Chinese Public Diplomacy, *Place Branding and Public Diplomacy*, 8(2): 99-101.

Cull J N (2009a) Public Diplomacy Before Gullion. Nancy Snow and Philip M. Taylor (Eds.) Handbook of Public Diplomacy, Routledge, NY.

Cull J N (2009b) Public Diplomacy: Lessons from the Past, Figueroa Press, Los Angeles.

Cummings M (2003) Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington, Center for Arts and Culture, DC.

Ekşi M (2015) Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü. Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (der), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 349-354.

Erickson M (2012) Cultural Diplomacy, Branding and the American Film Institute's Project: 20/20, Journal of Intercultural Communication Research, 41:2, 109-130.

Firjesz E (2013) "The Role of Cultural Institutes in the European Integration"
http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-06-iscd-italy/Judit_va_FRJSZ.pdf erişim tarihi: 11.03.2019

Fisher A (2009) Four Seasons in One Day: The Crowded House of Public Diplomacy in the UK, Nancy Snow, Philip M. Taylor (Eds.) Routledge Handbook of Public Diplomacy, Routledge, NY, 251-261.

Gautam A and Droogan J (2018) Yoga Soft Power: How Flexible is the Posture?, The Journal of International Communication, 24:1, 18-36.

Geerts C (2010) Kültürlerin Yorumlanması, Dost Yayınları, Ankara.

Gienow-Hecht J C and Donfried M C (2010) The Model of Cultural Diplomacy: Power, Distance and the Promise of Civil Society Jessica C. E. Gienow-Hech ve Mark C. Donfried (Eds.) Serching for a Cultural Diplomacy, Berghahn Books, NY, 13-29.

Gönlübol M (1993) Uluslararası Politika, Siyasal Yayınevi, Ankara.

Gregory P (2009) Exporting National Culture: Histories of Cultural Institutes Abroad, *International Journal of Cultural Policy*, 15:3, 275-289.

Grincheva N (2010) U.S. Arts and Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline and the Twenty-First Century Debate, *The Journal of Arts Management, Law and Society*, 40: 169-183.

Grincheva N (2013) *Psychopower of Cultural Diplomacy in the Information Age*, Figueroa Press/ USC Center of Public Diplomacy, Los Angeles.

Haigh A (1974) *Cultural Diplomacy in Europe*, Council of Europa, Strasbourg.

Holden J (2013). *Influence and Attraction: Culture and the Race for Soft Power in the 21st Century*. British Council, London.

Hyesun S (2013) Post-9/11 International Artist Exchanges Between the United States and the Middle East, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 43(4), 203-214.

Ismayilov M (2012) State, Identity, and the Politics of Music: Eurovision and Nation-building in Azerbaijan, *Nationalities Papers*, 40:6, 833-851.

Kennedy L (2003) Remembering September 11: Photography as Cultural Diplomacy, *International Affairs*, 79(2), 315-326.

Kim J (2016) Public relations and public diplomacy in cultural and educational exchange programs: A coorientational approach to the Humphrey Program, *Public Relations Review*, 42, 132-145.

L'Etang J (2009) Public Relations and Diplomacy in a Globalized World: An Issue of Public Communication, *American Behavioral Scientist*, 53(4), 607-626.

Lee J T (2015) Soft Power and Cultural Diplomacy: Emerging Education Hubs in Asia *Comparative Education*, 51(3), 353-374.

Liam K (2003) Remembering September 11: Photography as Cultural Diplomacy, *International Affairs*, 79(2), 315-326.

Luke C and Kersel M (2013) *US Cultural Diplomacy and Archaeology*, Routledge, NY.

Mark S (2009) *Greater Role on Cultural Diplomacy*, Discussion Papers in Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations, Clingendael.

Mark S L (2010) Rethinking cultural diplomacy: the cultural diplomacy of New Zealand, the Canadian Federation and Quebec, *Political Science*, 62 (1), 62-83.

Memis S (2009) The Impact of International Cultural Engagement: The British Council's Approach to Evaluation, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 39:4, 292-297.

Moutinho R and Filho J C (2015) The role of language teachers as cultural diplomats, *Multicultural Education Review*, 7(1-2), 85-98.

Mulcahy K V (1999) Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938–1978, *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 29(1), 7-28.

Ndlovu S M (2010) Sports as cultural diplomacy: the 2010 FIFA World Cup in South Africa's foreign policy, *Soccer & Society*, 11:1-2, 144-153.

Nicolson H (1963) *Diplomacy*, Oxford University Press, London.

Özkan A (2015) 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkânları, TASAM Stratejik Rapor No: 70, TASAM, İstanbul.

Paschalidis G (2009) Exporting National Culture: Histories of Cultural Institutes Abroad, *International Journal of Cultural Policy*, 15(3), 275-289.

Rofe J S (2016a) Sport and Diplomacy: A Global Diplomacy Framework, *Diplomacy & Statecraft*, 27(2), 212-230.

Rofe, J S (2016b) *Diplomatic Practice*, Alison R. Holmes and J. Simon Rofe (Eds.) *Global Diplomacy*, Westview Press, Bolder, 20-50.

Rousselin M (2013) Turkish Soap Power: International Perspectives and Domestic Paradoxes, *Online Journal of the Center for Governance and Culture in Europe*, Euxenios, 10: 16-22.

Sancar A G (2012) *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*. Beta Yayınları, İstanbul.

Scott-Smith G (2009a) Exchange Programs and Public Diplomacy, *Routledge Nancy Snow, Philip M. Taylor (Eds) Handbook of Public Diplomacy* Routledge, NY, 50-56.

Scott-Smith G (2009b) Networks of Influence: US Exchange Programs and Western Europe in the 1980s, *Ken Osgood and Brian Etheridge (Eds.) The United States and Public Diplomacy: Toward an International History*, Brill, Leiden, 345-369.

Scott-Smith G (2016) Cultural Diplomacy *Alison R. Holmes ve J. Simon Rofe (Eds.) Global Diplomacy*, Westview Press, Bolder, 176-189.

Sevin H E (2010) From visitors to cultural ambassadors: public diplomacy and scholar exchange programs. *Business Research Yearbook*, 17, 578-585.

Sigismondi P (2009) Hollywood Piracy in China: An Accidental Case of US Public Diplomacy in the Globalization Age?, *Chinese Journal of Communication*, 2(3), 273-287.

US Department of State (2005) *Cultural Diplomacy The Linchpin of Public Diplomacy- Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy*.

Vaughan J R (2005) 'A Certain Idea of Britain': British Cultural Diplomacy in the Middle East, 1945-57, *Contemporary British History*, 19(2), 151-168.

Vural Yılmaz, Devrim (2017) Geleceğin Diplomatik İnşası: Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Yükseköğretimi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 57, 138-150.

Wilcox E (2017) Performing Bandung: China's Dance Diplomacy with India, Indonesia, and Burma, 1953–1962, *Inter-Asia Cultural Studies*, 18(4), 518-539.

Yıldırım, Gonca (2015) Türkiye Kamu Diplomasi Koordinatörlüğünde Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Başlığında İncelenmesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 2-23.

Zaharna R S (2009) Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives s., Nancy Snow and Philip M. Taylor (Eds) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Routledge, NY, 86-100.

Zamorano M M (2016) Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization of Culture under the Soft Power Theory, *Culture Unbound*, 8, 166–186.

Zanardi C (2016) China's Soft Power with Chinese Characteristics: The Cases of Confucius Institutes and Chinese Naval Diplomacy, *Journal of Political Power*, 9:3, 431-447.

Zaugg I A and Nishimura E (2015) Angola and Kenya Pavilions in the 2013 Venice Biennale: African Contemporary Art and Cultural Diplomacy in the "Olympics of Art", *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 45(2), 134-149.

Zöllner O (2009) German Public Diplomacy: The Dialogue of Cultures, Nancy Snow, Philip M. Taylor (Eds.) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Routledge, NY, 262-269.